

אז מסיני

סיפורים והתוועדויות שרשמתי לעצמי בשנות תשל"ה ותשל"ו

סיני יוסף וויינבוים
ט"ו בשבט ה'תשפ"ה

אז מסיני

(א-ד מר' יעקב שוויי שבת ר"ח אייר ה'תשל"ה)

א] שתי אחיות גרו פעם בעיירה קטנה. אחת נישאה לחסיד, ואחת למתנגד. כאשר ביקרה האחת את אחותה, האחות אשת המתנגד תמיד סיפרה בשבח בעלה שנוהר בעניין זה ומחמיר במצוה זו, ואחותה הייתה יושבת בשתיקה ושומעת את מה שהיא סיפרה, אבל היא לא סיפרה כלום אודות בעלה.

פעם ישבו שתיהן בבית האחות אשת המתנגד, וגם עכשו היא התחילה לספר בשבח בעלה. פתאום שמעו אותו קורא מהחדר השני: "סליחה אשתי, הלא שכחת שאני מהדר גם בעניין זה וזה. אין ברצוני להתגאות בו ומסתמא רק בשגגה שכחת, לכן רציתי להזכיר לך".

הן המשיכו לדבר עוד, ושאלה אשת המתנגד את אחותה: "ולמה אין את מספרת כלום אודות בעלך. תגידי נא גם כן במה הוא מצטיין?" ותאמר: "באמת אין לי מה לספר, ואפילו אם הייתי מספרת לך, לא תאמיני לי". אך היא ביקשה עוד עד שהסכימה אחותה, אך הזהירה אותה שנית שלא תאמין לה. ותספר, שבעלה קם בהשכמה ולומד ואחר כך מתפלל באריכות וכו' כסדר איש חסידי, וגם שכל יום ב' וה' יושב בתענית. ותתפעל אחותה ותאמר: "אין אני מאמינה לך", ותאמר: "הלא היום יום שני, בואי איתי אל ביתי, ותראי בעצמך שבעלי יושב בתענית".

ותבואנה אל ביתה, והנה בעלה באמת יושב בתענית. אך כאשר שמע שנכנסו אשתו ואחות אשתו, קם ולקח כד חלב חמוץ נקפיר, BUTTERMILK, KFIR] ושתה ברעבתנות מהכד. ותצחק האחות בידועה שאחותה מספרת לה דמיונות.

ב] בעיירה קטנה חיפשו שוחט. וכמו בהרבה עיירות בימי העבר, היו שתי קהילות יהודים, חסידים ומתנגדים. כמובן החסידים

רצו שוחט חסידי, ובפרט שזה היה אחרי שיצאה שיטת אדמו"ר הזקן אודות סכינים מלוטשים מחודדים מבי הצדדים, כידוע. והמתנגדים רצו שוחט לא חסידי.

קהילת המתנגדים התחכמו בעצה שראשי הקהילות יבואו ביום מיוחד, ויתפללו בעיון סוגיות בש"ס והמנצח יהיה לו הזכות לבחור מי יהיה השוחט החדש. הם סמכו על כך שהחסידים אינם ידועים בהצטיינות בלומדות, והחסידים בלית ברירה הסכימו.

ביום הנבחר באו ראשי שתי הקהילות למקום המדובר, ויחכו עד שיתחיל משהו לדבר בסוגייה. ושם על השלחן היה ספר מהרש"א, שבימים ההם לא היה נדפס בסוף הש"ס אלא כספר בפני עצמו. ויציע מלמד אחד מבין החסידים שהבחינה תהיה שמי שיוכל לחזור בע"פ את התוספות שעליו עומד המהרש"א בכל מקום שיפתחו את הספר, ינצח. ויסכימו שני הצדדים.

כמובן שאפילו ללמדנים בני תורה זו בחינה קשה, להיות בקי בכל התוספות שבכל הש"ס. אבל היה לפלא שהמלמד הזה ידע לענות בכל מקום ששאלוהו, ואי אפשר היה לתפוס אותו בטעות. שאלו אותו מכל הש"ס והשיב דבר ברור בלשון ברורה, עד שהודו המתנגדים שהוא הבקי מכולם ולו הרשות לבחור שוחט, וכמובן שבחר בשוחט חסידי.

אח"כ שאלוהו חבריו החסידים: עד היום היית נסתר מעינינו, ואם רצונך להיות נסתר, למה פתאום גילית סודך? ויען המלמד, ששמע מאדמו"ר הזקן על עניין זה, שכדי שיהיה שוחט חסידי - דארף מען האבן מסירות נפש (צריך שתהיה מסירות נפש)!

ג] פעם נסע ר' מיכעלע זלאטשעווער בדרך עם עגלה לבעש"ט. היה זה בעש"ק, ופתאום נשבר אופן העגלה. הלך ברגל עד לעיירה הסמוכה לתקן האופן. אחר איזה זמן שב, וסעו לדרכם. חלף זמן מועט ונשבר אופן שני, וכבר היה מאוחר אחרי חצות ור' מיכעלע

אז מסיני

החליט שאין ברירה אלא להיכנס לעיירה ולהישאר שם לשבת, וכך היה.

הלך לבית גביר אחד, או שפגש אותו בביהכ"נ ויבקש ממנו להכניסו כאורח לשבת, אך הגביר מיאן לקבלו. ויתחנן לפניו ויגיד לו שאינו מכיר שום איש בעיירה, ומה שקרה איתו שהיה מוכרח לשבות שמה, עד שלבסוף הסכים הגביר, בתנאי שלא יספר לאף אחד שהוא קיבל אותו לאורח, ושיסע מיד אחרי השבת לדרכו בלי שום רעש. ויסכים, אע"פ שהיה זה קצת משונה בעיניו.

בשבוע שלאחריו ר' מיכעלע הגיע לעיירת הבעש"ט ויכנס אצלו, ואמר לו הבעש"ט לחזור לאותה עיירה ששבת שמה, כי אותו הגביר שהתארח אצלו כבר עבר לעולם האמת. בבואו שם יזהיר את ההמון שהוא היה איש נסתר בעל מדריגה ולא יניח לשום איש להתעסק בקבורתו עד שיבואו שני אנשים מיוחדים והם יתעסקו בו.

ויחזור ר' מיכעלע, ועוד טרם שנכנס לעירה שומע קול רינה ושמחה שמת רשע מהעולם. ובהתקרבו ראה את אשת הגביר עומדת בפתח ביתה ומספרת שמת בעלה, ואין איש רוצה להתעסק בו. ואמר ר' מיכעלע להמון העם את דברי הבעש"ט שהיה בעל מדריגה...

(ומה היה המעשה? שהיה נותן מממונו לכמה מאנשי העיר שהם יחלקו את ממונו בשבילו, ויכניסו אורחים באמצעות כספו וכי הוא עשה את עצמו כקמצן).

מיד רצו כולם להשתתף בהלווייתו, אך הוא הזהיר אותם שאי אפשר, כי יבואו ב' אנשים מיוחדים שיתעסקו בו. וגם אשת הגביר אמרה שבעלה אמר שיבואו שני אנשים מיוחדים. חיכו זמן קצר, ויבואו. אמר ר' מיכעלע שאת אחד מהם הוא הכיר – היה זה אליהו הנביא, אך את השני לא הכיר.

[ד] חסיד ומתנגד שהיו מכירים אחד את רעהו מימים ימימה, ובאו יחד מאירופה באותה הספינה. פעם נכנסו המתפללים לביהמ"ד וראו שהמתנגד (איש מרומם מחשובי המוסרניקעס) השתטח על הרצפה וקורא "אידין טריט אויף מיר! איך האב איין מינוט פארגעסען טראכטן וועגן אויבערשטרן!" (יהודים, דרכו עלי! שכחתי לחשוב על הקב"ה במשך דקה!) כמובן נבהלו ההמון ולא ידעו מה לחשוב. נכנס החסיד והתקרב אליו ובעט אותו ברגלו ואמר לו: "מתנגד דו! שטיי אויף! [נאר] איין מינוט האסטו פארגעסען טראכטן וועגן אויבערשטרן!" (מתנגד שכמותך! קום! האם שכחת לחשוב אודות הקב"ה רק במשך דקה אחת?) (שכחתי השמות, והעיקר שזה מעשה שהיה!)

ה-ו התועדות עם ר' ניסן נעמענאו, שבת ט' כסלו תשל"ה בביהמ"ד ליובאוויטש 770)

[ה] דיבר אודות תפקיד הרבי. אין לנו לחכות לעזרתו, היות ועניינו בעבודת הכלל, ומאיתנו נדרש שנעבוד בעיקר ב"עבודת עצמו". מצד אחד הוא צריך לעזרתנו. אבל באמת השי"ת היה עוזרו אפילו בלי השתדלותנו, כמו שכתוב גבי מרע"ה [במדבר י"א כ"א, ויאמר משה שש מאות אלף רגליין] "העם אשר אנכי בקרבוי". כן הוא גבי רבותינו הק' כמו שכתוב אתפשטותא דמשה בכל דרא, ואיתא גם כן בדורו של משיח - משה עצמו. וכמשל גוף בריא שיש בו כל האברים, כולל ראש ורגל. אין לומר שהרגל "עוזר" להראש כי אם שעושה ומחויב לעשות תפקידו. "אבער קיין גראבער פוס דארף מען נישט זיין!" (אבל לא צריכים להיות רגל מגושמת) פירוש, שלא לעכב את עבודת הראש.

ולמשל בעת סיום ספר תורה של משיח, אמר כ"ק אד"ש שיכול לסיימו בעצמו אך רצה לחלק המצוה.

אז מסיני

וכן מצינו בזמני הרש"ב שרצתה הממשלה שילמדו קצת חכמת החיצונים בישיבות ואדמו"ר עמד במסירת נפש כנגד.

נכנס לרבי אחד מהעסקנים על אותו העניין וראה איך שהרבי שופך נפשו לפניו ואמר לו: למה זה נוגע בנפשך כל כך, הלא עשינו כל מה שבידינו? ענה לו הרבי: משל לבעל מסחר שיש לו אדם השומר פנקס החשבונות (רואה חשבון), הרי אנו רואים שאין מצב המסחר נוגע לו. מ"מ הסוחר עצמו - הרי הוא ממארי דחושבנא.

ובאמת למה היה העניין כ"כ נחוץ? תדעו לכם כלל (כמדומה שאמר ששמעו ביחידות) **כל מה שפועל ירידה בכלל, פועל ירידה בכל הפרטים. ואפילו אצל יהודי אחד הפרוש מהנהגות העולם שיושב ומתבודד ועובד הוי', גם אצלו נרגש הירידה.**

לבסוף ע"י עזרת ר' חיים בריסקר והראגאטשאווער הצליח. (שאל אחד: והאם באמת היה צריך לעזרתם? וענה בקצת קפידא: כן! כך הוא רצון השי"ת שיהיו עוזרים לרבי!)

ועל כן אנו צריכים לעשות חלקנו...

ואודות קיום רצון הרבי במבצעים וכו' - כתוב "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני". עניין הרצון אין בו התחלקות, כמבואר בדא"ח, היינו או שמקיים הרצון כדבעי או כלום. וקצת כבדים המלים האלו לומר שכך הוא גבי קיום רצון הרבי, אך כך העניין!

[ו] ידוע עניין היחידות, מה שהרבי צריך לשים את עצמו במצב השואל. ובאמת האם יוכל למצוא בעצמו כל העניינים שדורשים ממנו עצה עליהם? (ובא בהמשך מה שיש פתקא בשם אדמו"ר הרש"ב ש"הנשמה הקשורה בגוף היא ככבלי ברזל"!) אלא הפירוש הוא שנמצאים העניינים בדקות ודקות דדקות, ואם לא ימצאם וועט ער זיך פארשפארין אין צימער כמה ימים, און

אפשוויצן דעם קאפ – כביכול – ביז ער וועט דאס געפינען (הוא יסגור את עצמו בחדר כמה ימים, וייגע את מוחו – כביכול – עד שימצא). וכך המשיך לספר מעשיות.

[ז פעם (בשעת שלש סעודות) בביהמ"ד במאנטרעאל ר' שלמה שמעונאוויטש דיבר אודות ר' ניסן נעמענאווי. (שנת תשל"ג-ד בערך)

1. כשנסע האדמו"ר ר"י מרוסיה לליטא בשנת תרפ"ז [1927] באו אנ"ש לברכו לשלום ולהתחנן לפניו. אמר להם הרבי : "איך לאז איך ניסניך" (אני משאיר לכם את ניסן).

2. אז כבר אמרו עליו שהוא ישן עם קבלת עול, אע"פ שהיה רק בן עשרים ושלש¹...

3. היה לו סדר בכל לילה אחרי סדר הישיבה של אמירת אותיות התורה וכדאיתא שהאומר אותיות שישית מהיום ניצל מכף הקלע. ()

וכך היה אומר: היה עומד אצל הקיר ומתנענע, ויד ימינו מאחורי אוזנו הימנית (כביכול ששומע לביטוי שפתיו), כך הראה ר' שלמה.

4. שנים רבות היה לומד מאמר בעל פה בכל יום.

[ח] ר' וואלף התוועד בב' ניסן תשל"ה ב"זאל".

ר' אייזילע האמילער אמר: מי שאינו יכול לחשוב מחשבה אחת במשך י"ד שעות אינו בגדר אנושי! ואעפ"כ חסיד אחד [*] אמר שר' אייזיל לגבי ר' זלמן זעזמיר כדומם לגבי שכל!

אז מסיני

ט] איך געדיינק א איד אין ווילנא וואס האט געדיינקט ר' הלל (הנני זוכר יהודי בוויילנא שזכר את ר' הלל). היינו כשהייתי נער פגשתי באותו זקן שכשהיה נער עוד ראה ר' הלל.

י] ר"מ האראדאקר היה חותם שמו: "השפל באמת" והחתימה. והיה עוד אחד בעיר שגם כן היה חותם כך. אמר ר' וואלף שהאחד הוא שפל באמת והשני הוא באמת שפל!

י"א] וכן סיפר שהיה אחד שאמר על עצמו שהוא מופשט מגשמיות בשעת תפילתו. פעם באו לנסותו, לקחו מחט ועקצו אותו באמצע תפילתו והוא עמד כאילו אינו מרגיש. עקצו אותו שנית בחוזק יותר ועדיין לא זז. בפעם השלישית כבר לא היה יכול לקבל וקפץ ממקומו. אמרו לו: "אהא! ומה אמרת לנו?" אמר להם: "אבער וואס איז וועגן דעם ערשטער מאל?" (אבל מה עם הפעם הראשונה?).

י"ב] ר' מלך התועד – מאריסטאן, יום ב, ליל א' דר"ח תמוז תשל"ה ר' שלמה חיים ע"ה בא ללויבאוויטש בן י"ג שנים, והתעכב שם שבע שנים. בחזרו הביתה הוריו לא הכירוהו.

היה מספר שכשהיה בחור צעיר הייתה הפסקה בלימודים של רבע או חצי שעה באמצע הבוקר, והוא וחבריו היו עומדים ליד הזאל ומסתכלים פנימה (דרך החלון) לראות את הבחורים איך שהם מאריכים בתפילה, והשתוקקו כ"כ להביט עליהם שברוב הפעמים לא עלה בידם לשחק כלום. עכ"ד. והאמת כן הוא, שאלו שגדלו בסביבה כזאת למדו לייקר ולחבב את אלו המתפללים, וזה עורר תשוקה אצלם להתפלל כך גם כן. כשהישיבה הייתה בתוקפה היו שלש מאות ועשרה תלמידים בזאל ושלשים מהם

התפללו באריכות, ובחודש אלול כמאה תלמידים קיבלו רשות להאריך בתפילה.

י"ג] באמת מה שאנו לומדים חכמה, לא מפני שאנו מקווים להיות משכילים. מספיק היה לומר שאנו משוקעים בעיני שטות, ושאנו לומדים חכמה כדי לברוח משטות!

י"ד] שמע מר' שמואל לוויטין ע"ה ששמע מהרשב"ץ, שקיבל ממנו: פעם היה חסיד שהיה במדינה רחוקה, ושם שמע ניגון מבעלי מנגנים שגרו שם. אחר שחזר לביתו היה תמיד חושב על אותו הניגון, אך לא זכר ממנו אפילו תנועה. אחרי השתדלות יתירה שלח למנגנים כרטיס נסיעה לעירו כדי שיזמרו בשבילו. בבואם שאלוהו: "איזה ניגון אתה חפץ לשמוע?", אך לא ידע את שם הניגון ולא זכר ממנו אף תנועה אחת. ביקש מהם להתחיל לנגן, התחילו ואמר: "לא ניגון זה", התחילו עוד אחד, "גם זה לא". [ולא יכלו לכוון לניגון שהיה בדעתו.

הנמשל הוא ירידת הנשמה למטה. הניגון הוא ההשגה שהייתה לנשמה כשהייתה למעלה. וההכרה היא שתענוגי עוה"ז אינם אותה "הניגון" ששמעה למעלה. זאת אומרת, כמו החסיד במשל, שאע"פ שלא זכר תנועה מהניגון עצמו, מה שנשאר בדעתו היה מספיק להכיר שלא אל הניגון הזה הוא מכוון.

ט"ו] ר' שמואל היה ממשיך: "דער רשב"ץ פלעגט זאגן אזוי פיל שלים. אויף יעדער זאך פלעגט ער זאגן א משל. איך האב געהערט פון עם אזוי פיל משלים וועגן טובב וממלא (הרשב"ץ היה אומר הרבה משלים. על כל עניין היה לו משל. אני שמעתי ממנו כל כך הרבה משלים אודות טובב וממלא). והמשיך ר' ימלך אך את המשלים לא זכר! אף פעם לא אמרם, אבל היה מפליא ככה.

אז מסיני

ט"ז] סיפר ר' מלך שכשהיה בחור ב-770 היה ר' שמואל בגמרו להתפלל תמיד בא לשולחנו ומספר מעשיות לו ולחבריו. הוא היה חולץ את תפיליו בדיוק בחצות. והיה אומר "שישנם את החסידים שהתפללו אחרי חצות, ואת אלו שדקדקו להתפלל קודם חצות, און איך בין פון די פון פאר חצות" (ואני מאלו של לפני חצות).

פעם שאל איפה כתוב בדא"ח (די) געוואלד (פון חסידות), "ועניתי מיד בהמשך ס"א". בשנים ההם היה ר' שמואל נוסע עם הרבי לאהל, וסיפר לו שהיה מדבר עם בחור א' ושאלוהו וואו שטייט (היכן כתוב) "די געוואלד פון חסידות", וענה לי מיד. שאלו הרבי: ומה שמו? ענה לו: איך ווייס ניט זיין נאמען, אבער ער איז אן ארץ ישראל-דיקער בחור מיט ברילעך" (אינני יודע את שמו, אבל הוא בחור עם משקפיים מארץ ישראל).

י"ז] והמשיך ר' מלך, שבזמנו כבר היה זקן וחלש אבל כמה שנים לפני כן היה מתועד, בשנים תש"ח-תש"ט-תש"י. והיו בחורים שכבר יכלו לומר לך שאם יתחיל לספר במעשה זה – יספר אחריו סיפור זה ואח"כ עניין זה וכו'. ואם יתחיל בסיפור הזה ימשיך ככה וככה כו'!

י"ח] ר' שמואל (כמדומה הוא בעצמו) אמר פעם "וידעת היום והשבות כו'". ג' חסידים ששכחתי שמם אמרו ביאור על הפסוק.

א) וידעת היום - בעוה"ז דוקא, ולא לאַחַר ההכרה עד עוה"ב.

ב) היום - כמו יום שכלול מיום ולילה - כך הוא יחוד טוב וממלא.

ג) היום - ברור כיום.

ואמר ש-ג' באורים אלו הם כנגד חכמה בינה ודעת. וביאר למה כל חסיד שיך לעניין שאמר דווקא.

י"ט] קודם שכ"ק אד"ש קיבל עליו הנשיאות השתדל בכל האפשר להימנע מכך. קודם יי שבט תשי"א אגודת אנ"ש שמו מודעה בעיתון שהרבי מקבל עליו הנשיאות. הרבי הקפיד ביותר ואמר שהוא מוכן לפרסם הכחשה בעיתון. ר' שמואל השתדל לפייסו ודיבר איתו בטלפון כשעה ואמר: איך תכתבו הכחשה? האם היה כתוב שאתם קיבלתם עליכם הנשיאות? היה כתוב שאנ"ש ממנים אתכם ומקבלים אתכם עליהם לרבי. והרבי קיבל דבריו. אמר ר' מלך "ער איז געווען א קלוגער איד זייער!" (הוא היה יהודי פיקח מאוד!)

כ] פעם אירע שר' איטשע דער מתמיד עמד בתור והמתין להיכנס ליחידות. פתאום הוא יצא מן התור, שם עמד וחכה גם כן ר' אלטער² (שהיה ג"כ מחשובי החסידים, אע"פ שהיה צעיר ממנו הרבה)³. וילך ושאל אותו למעשיו, הרי הוא עמד בתור וחכה, ומה פתאום הולך לזו? אמר לו ר' איטשע, חשבת לי עצמי: אקרא ק"ש שעל המיטה, ומחר בבוקר אתפלל שחרית, ואח"כ, מחר בערב אכנס ליחידות. אמר ר' אלטער, אויב אזוי ביסטו גערעכט (אם כך, הנך צודק). אח"כ אמר אבל יש חילוק, שר' איטשע בכל יום הוא מתגבר ועולה מדרגא לדרגא, ואני יורד מטה מטה.

איטשע דער מתמיד - אי אפשר לשער אותו! מספרים אודותיו נפלאות כפשוטו, ע"ד המעשה שלא רצה לאכול פעם ואח"כ נתברר שהיה פת פלטר, וכדומה. כשבא לאמעריקא קיבל פדיונות. היה אוסף כסף לשיבות וגם קיבל פדיונות.

פעם כשאמר הרבי דא"ח ר' איטשע נרדם. ווען ער האט זיך אויפגעכאפט (כשהתעורר) ביקש שהרבי יחזור בשבילו המאמר. האט עס דעם עולם פארדראסן, האבן זיי עם געוואלט ארויפנעמן אויפן טיש (הנאספים כעסו עליו, ורצו להעמידו על השולחן להענישו). אמר הרבי: גערעכט זייט איר - אבער ס'איז נישטא

² לכאורה הכוונה לר' אלטער שמחאוויטש 1890-1939

³ ר' איטשע גורעוויטש המכונה איטשע דער מתמיד 1880-1941

אז מסיני

ווער זאל אים שמייסין! (הנכם צודקים – אבל אין מי שילקה אותו!) כך שמע מזלמן דוכמאן. ואמר ר' ימלך: דאס אלץ איז מעשיות וואס איז געווען אמאל, אבער וואס וועט עס אויפטאן אויף אונז? (כל אלו הינם סיפורי העבר, אבל מה זה יועיל לנו?)

כ"א] ר' שלמה חיים, כשחזר מיחידות בשנת תש"ל, סיפר שאמר לרבי שפעל על בחור שיחשוב דא"ח למשך שעה (קודם התפילה). הרים הרבי את הידים (ככה) ואמר: אזוי? (בתמיה) אמר ר' שלמה חיים: ומה הפלא? הלא בליובאוויטש היו בחורים שהתפללו עד שעה ארבע אחרי הצהריים? אמר לו הרבי: "נו – און ווען האבן זיי געלערנט נגלה?!" (ומתי הם למדו נגלה?)

און ר' שלמה חיים האט געהאלטן פון לערנען נגלה אזוי ווי איך ווייס [ניט] וואס! (ורי שלמה חיים החזיק מלימוד נגלה כמו שאני אינני יודע מה!)

כ"ב] אמר ר' ימלך שהוא מקנא בחסידים האלו וואס זיי האבן געלעבט יארן מיט איין יחידות אדער איין ווארט פון רבין [שבמשך שנים רצופים, חיו עם יחידות אחת או פתגם אחד מהרבי]. אמר ששמע מהרב יעקבסאהן ע"ה שהיה חוזר תמיד מה ששמע ביחידות בשנת תרצ"ז (?) שהרבי אמר לו - "אז כדי צו לערנען דריי שעה לעיון דארף מען (זיך אוועק זעצין) לערנען זעקס שעה" (בכדי ללמוד שלוש שעות בעיון צריכים להכין את עצמו ללמוד שש שעות).

כ"ג] מהתועדות כ"ק אד"ש, שבת כ' מר-חשון תשל"ו. האריך הרבה על המעשה הידוע עם אדמו"ר הרש"ב כשהיה בן ד' שנים נכנס לזקנו הצ"צ בבכיות. ושאלו זקנו למה אתה בוכה? וענה שלמד בחומש שהי נראה לאאע"ה ולמה אינו מתגלה לו. וענה לו

הצ"צ שאיש צדיק בן צ"ט שנה המחליט שצריך למול את עצמו, שווה שיתגלה אליו ה'.

וכיוון שהוא מעשה שסיפרו רבותינו הרי סיפור זה "איז א חלק פון תורה" הוא חלק מהתורה בכל פרטיו. דהיינו שמוכרחים לומר שבכל חלקי ופרטי המעשה יש הוראה. דלכאורה היה מספיק לספר שהצ"צ אמר שאיש צדיק בן צ"ט שנה וכו'. וא"כ מוכרח שיש הוראה גם במאורע שהביא לתשובת הצ"צ. וכיון שנדפס - ראייה שהוא נוגע לדורי דורות.

ובקיצור: שכל ילד בן ד' ו-ה' (אע"פ שלא הגיע לחינוך) שייך שיבכה בבכייה אמיתית למה אין ה' מתגלה אליו. ואע"פ שהרש"ב היה צדיק בן צדיק - וכמחז"ל "בוצין בוצין מקטפין ידיעה" - מכל מקום, כיון שמו"ח אדמו"ר פירסם המעשה זוהי ראייה ששייך לכל אחד ואחד. וכיון שכך קרה אצל הרש"ב נ"ע, זה פתח הדרך לכל אחד ואחד. והדגיש כ"ק אד"ש ש"אין הדבר תלוי אלא במחנכים!" שצריכים להסביר לילד עד מאה פעמים ושיהיה פעם המאה באותו תוקף כמקודם.

והתשובה - צריך לומר - שהייתה תשובה מספקת על השאלה, שלא להעציב את הילד. וביאר שזה שאצל אאע"ה היה הוא בן צ"ט שנה אנו מוכרחים לומר שזה לאו דוקא. ובקיצור הנקודה - שאאע"ה פתח הצינור. אבל עכשיו אינו כל כך קשה להיות במדרגתו. וכהמעשה הידוע עם מחבר השו"ע ר' יוסף קארו שישב ולמד בעיון רב איזה סוגיה עד שמצא הסברה בהעניין. אח"כ יצא בשוק ועבר אצל איזה ביהמ"ד ושמע איך שאיש שאינו לפי ערך מדרגתו יושב ולומד את אותה הסוגיה בפשטות כפי האופן שחידש מקודם. והיה עצוב מזה. עד ש(שכחתי מי) (מקובל) ביאר לו שהוא היה צריך לעמול להמשיך את העניין לחלל העולם, משא"כ כשכבר נמצא בהעולם אינו כ"כ קשה לתפסו.

כ"ד] מהתוועדות כ"ק אד"ש, שבת כ"ז חשוון, מבה"ח כסלו תשל"ו. בנוגע לעניין מה שפיקוח נפש - טאן מיט א צווייטן (לעסוק עם האחר) - דוחה כל המצוות שבתורה. וכמו שאנו

אז מסיני

רואים הוראה נפלאה אצל מכירת יוסף, שראובן לא היה שם. והיכן היה? אומר רש"י שהיה עסוק בשקו ותעניתו. וראה התוצאות ממה שראובן חדל לדאוג על אחיו לשעה קלה כדי לעסוק בעבודתו הפרטית! ועי"ז נשתלשלה גלות מצרים וכן כל ד' הגלויות כמבואר בקבלה. הנה מזה הוראה עד היכן ועד כמה צריכים למסור נפשנו לטובת הזולת.

ואם תשאל, למה זה עלינו להיות צדיקים גדולים מראובן, והלא הוא היה צדיק גדול, ואם כן, גם לנו יספיק לשבת ולעסוק בעבודתנו הפרטית? על זה באה התשובה שמכירת יוסף הייתה קודם מתן תורה, ובכלל התחילה הערבות – מה שכל ישראל ערבים זה לזה - משעה שעברו את הירדן, ולכן בזמן האבות ראובן לא היה מחויב לדאוג לאחיו - משא"כ עתה!

כה] ר' 'מלך התועד ליל ששי, ב' כסלו תשל"ו

בשיעורי תניא כפי שנחלק לימי השנה, ידוע שיש ב' סדרים: אחת לשנה פשוטה ואחת לשנה מעוברת, ומכל מקום שניהם שווים שבשיעור של יום ב' דחג השבועות כתוב: "לעולם ה' דברך נצב כו' ופירש הבעש"ט כו", וכידוע שזה רמז ליארציט של הבעש"ט (עיין ליקוטי באורים-קארף). פעם שאל אחד את כ"ק אד"ש שלכאורה הבעש"ט נפטר ביום א' דיום טוב? ונקודת הביאור, שעיקר העבודה הוא בירור הגשמיות, ולכן כשרצו מלמעלה לקחת אותנו השמימה במרכבה של אש כמו אליהו, רצה דווקא לעבור (דורכגייען) עניין של אל הארץ תשוב, לקיים מה שכתוב שהוא עניין בירור הארץ. ולכן עיקר השלמת ימי עבודתו היה ביום ב' דיו"ט שבו הייתה הקבורה.

והפלא העיקרי הוא שאם הייתה החלוקה סתם, לכאורה כיון שנשתוו ב' הסדרים מ"ט כסלו עד שבועות, היו צריכים להמשיך ביחד עד סוף השנה, ולפועל אנו רואים שאחרי יו"ט נפרדים השיעורים שוב. וידוע הביאור שהשיעורים שייכים לעבודה דכל יום ויום, ואין העבודה של שנה פשוטה דומה לזו של שנה מעוברת.*

אז מסיני

*אחרי זמן שמעתי אומרים שהשיעורים נחלקו ע"י הרב מ"ז גרינגלאז...

גם נעשית באופן ששיעורי ש"ק של השנה ההיא היו יותר ארוכים ושל ימי החול יותר קצרים... אולי חשב שבכל שנה ושנה יעשו "לוח" חדש.

ומכל מקום ההשגחה פרטית במקומה עומדת.

כז] פעם אמר ר' גרונוס לאדמו"ר הרש"ב ני"ע שמה שאומרים "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה" מסתמא הכוונה לאלו שעובדים את ה' ואין להם אהבה ויראה. ענה לו הרבי ני"ע: לא כך, כי אם הכוונה שיש להם אהבה ויראה אלא שהוא בחיצוניות הלב (אבל מי שאין לו אהבה ויראה, אפילו התואר "חוצה" אין שייך לומר עליו).

כח] אדמו"ר הרש"ב שמע (למד) מאמר מאביו אדמו"ר מהר"ש, בעניין מצה - מיכלא דמהימנותא. ואח"כ בא אליו וביקש ביאור, שלא הבין - בשלימא אכילה בכלל פועלת חיבור הנשמה בגוף, אבל איך אפשר שאכילה תפעול עניין בנשמה עצמה? ענה לו המהר"ש שייחשוב על זה, ער זאל טראכטן וועגן דעם. שש שנים חשב על זה ואח"כ - זה היה אחרי הסתלקות אביו - אמר ביאור ארוך על העניין.

בכלל, תיארו את הרבי הרש"ב ווי ער פלעגט הארעווען אויף אן עניין (איך שהוא היה מתייגע על הבנת עניין).

כח] ר' גרונוס אף פעם לא ראה את הצ"צ. מכל מקום היה עמל במאמריו, עד שהכיר כח הפועל בנפעל. ער פלעגט קענען זאגן: דא האט דער רבי א הוס געטאן און דא האט דער רבי זיך אוועקגעשטעלט (הוא היה נוהג לומר: כאן הרבי השתעל וכאן הרבי עצר). ואחר פטירת המהר"ש עמל גם במאמריו עד אותה דרגא.

כט] מספרים על ר' גרונוס שפעם אחר התוועדות, כשיצא הרבי, עמדו בחורים לתפוס לעקאך משלחן האדמו"ר. אמר להם ר' גרונוס:

אז מסיני

ס'איז נישט קיין עניין. עס איז א פוילישער מנהג. ס'נישט אונזער מנהג (זה לא עניין. זה מנהג של חסידי פולין. זה לא מנהגנו). ואח"כ כששבו הבחורים – נמלך ולקח בעצמו!

ואמר 'מלך כמה ביאורים: אולי יש לחלק בין אי שחושב שיש בזה עניין ולכן תופס, אבל מי שמכיר שלא נכון העניין. אין העוולה כ"כ אם הוא יקח.

או שרצה לחנכם שדרכינו היא חבי"ד - שכל. ואין לקבל אפילו דברי המשפיע עד שיבינו בעצמם. וכמובן דברי הרבי תורת אמת, אבל כששומעים מאחר צריכים להבין בשכלם.

ל מספרים סיפור כזה: פעם היה גנן, ובגנו גדלו הרבה מיני צמחים ופרחים נעימים. אך ציפור אחת קטנה העיזה לבוא בכל פעם אל הגן לאכול את הפרחים ולטנף את הגן. התחכם הגנן וניסה לתפוס את הציפור, ועשה מלכודת לתפסה. פתאום נתפסה הציפור במלכודת כי לא ידעה הציפור שבעל הגן מתחכם לה, ועל כן לא שמרה על נפשה. הגנן שמח שמחה גדולה שסוף סוף נפטר מצרה זו.

אך הציפור - היא ידעה לדבר, והתחילה להתחנן בפני הגנן וביקשה: אנא ואנא שלחני לנפשי! אך כמובן הגנן מיאן לשלחה. אז הציפור סיפרה לגנן בדרך סוד: אם אני אשאר בידך בטח תהרגני, ואיזה תועלת תהיה לך מזה? אבל לאידך גיסא אני רוצה להגיד לך שיש בידי כמה חכמות כמוסות הידועות רק לציפורים, ואני קיבלתי אותם מהורי, והם מהוריהם מדורי דורות, וקבלה בידינו שהם עתיקים עד לימיו של שם בן נח. ואם אתה רוצה, אלמד אותך את החכמות האלו בתנאי שתשלחני לחופשי. וכך המשיכה הציפור להתחנן לגנן עד שהוא הסכים לעצתה.

פתחה הציפור ואמרה: חכמה אחת קבלה היא בידינו שאם יש לך דבר והוא נאבד ממך אח"כ, אל תבכה עליו, כיון שאין כל עצה להציל אותו, וככה הסבירה באריכות ובמשלים. והגנן התפעל במאוד. אח"כ פתחה עוד הציפור ואמרה, עוד חכמה יש לנו: אל

תבזבז זמן במחשבות והתחכמות אודות דבר שאי אפשר להשיגו, היות שהוא ביטול הזמן. ודבר שלישי: לעולם אל תאמין דבר שאי אפשר להיות. הגנן קיים את תנאו ושלח את הציפור באוויר. מיד התחילה הציפור לצחוק: הא! הא! שאל אותה הגנן: ולמה את צוחקת? ענתה ואמרה: אילו היית יודע שבבטן שלי חבויה אבן טובה ויקרה, מעולם לא היית משלחני. התחיל הגנן לזעוק: אוי מה עשיתי! מה עשיתי! אנא חזרי אלי! אוי! איך אפשר להשיגך? ענתה לו הציפור: מה זאת צעקת? האם כבר שכחת על כל שלושת החכמות שלימדתי אותך? ראשית, כבר שילחת אותי וזה דבר אבוד. שנית, כבר יצאתי מידך ואי אפשר לך להשיג אותי. ושלישית, אמרתי לך אל תאמין לדבר שאי אפשר להיות – האם באמת אתה חושב שבבטני הקטנה טמונה אבן טובה? שוטה! ופרחה הציפור.

לא] ר' פנחס קאריצער היה פעם אצל אדמו"ר הזקן. הסביר לו אדה"ז סוגיה אחת בירושלמי. אך ר' פנחס הפריך את הפשט. אמר לו סברה אחרת, וגם על זה הייתה לו פירכא. וכך הוה כמה וכמה פעמים, עד שאמר לו אדה"ז: נו! אמור אתה! אמר לו את הסברתו. נתפעל אדה"ז ושאלו: מנין לך זה? אמר לו: נתגלה לי בעל הירושלמי בעצמו.

ואומרים (מדגישים) שאדה"ז התפעל מההשגה ולא מרוח הקודש. פירוש, שהוא התפעל מהאמת – אמיתת ההסברה.

לב] ועל דרך זה המעשה הידוע עם איש פשוט, ר' דוד שמו, שיצא מביתו לכמה חדשים להרוויח קצת כסף. בדרך חזרתו נמלך לקנות אתרוג מהודר לחג ועל זה בזבז כל כספו. בחזרתו לביתו ראתה אשתו את מה שקרה וחרתה וכעסה במאוד, עד שזרקה האתרוג על הקרקע ונפסל. ור' דוד שתק ואמר: רבש"ע, אם כך רצונך מה עלי לבכות?!

לאחר זמן בא ר' דוד לבעש"ט. אמר עליו הבעש"ט שלא היה בעולם כמו נסיונו מאז נסיון העקידה של אאע"ה.

אז מסיני

הוסיף הרשב"י (שסיפר המעשה) שהחידוש הוא איך שהבעש"ט התפעל ממעלת איש פשוט.

לג] להבין קצת העניות המרה בזמן ההוא: סיפר חיים יוסף ראזענבלום (הוא היה רש"י גיס א שוואגער (גיסו של הרש"י), מחבריו ר' שלמה חיים ור' פרץ) על ר' גרונוס איך שפעם בשבת לא היה לו נר להדליק, כי היה לו רק אחד והתרנגול בא ואכלו. ובכה על זה כפשוטו, כי לא היה לו אור.

לד] ר' ימלך סיפר שכשנכנס ליחידות סיפר לו הרבי: "מישהו שאל אותי שאלה בשיחה, והראיתי לו הערות התמימים ואמרתי לו, "אט דא איז דיין שאלה, און דא איז דיין תירוץ!" (כאן נמצאת השאלה שלך, וכאן גם התירוץ!) ובאמרו זאת הראה כך בידו. וצהבו פניו. וסיפר שגם קודם לזה כבר שמע מלייבל גראנער שיחי' שהרבי צוהו (כמדומה שכך היה) לשלוח למישהו הערות התמימים, באמרו: "כמדומה ששם שואלים את שאלתו."

לה] הפליא אודות יוקר נשמה דאצילות, ושכתוב שהאבות היו נשמות דאצילות, השבטים - נשמות דבריאה, התנאים - דיצירה, האמוראים - דעשיה, ואנו, נמצא אומר, דרגות התחתונות דעשיה. ואצל הבעש"ט - כמה מתלמידיו היו נשמות דאצילות. לדוגמא - אדמו"ר הזקן, ר' אהרן הגדול, ועוד...

לז] סיפר אודות אברהם פאריז:

1) הוא היה זה שחטף את הערות הרבי הרש"יב ני"ע על מאמר פתח אליהו בתורה אור.

2) עבד כעשר שנים ב-770 משנת בוא כ"ק אד"ש לאמעריקא עד ה'תשי"י – באותו המשרד בו משתמש הרבי עכשיו - יחד עם הרבי.

3) ביטולו לרבי היה ניכר על פניו בעמדו לפניו כשבא לניו יורק מארץ ישראל בשנת תשכ"ה.

4) התוועד פעם עם ר' שלמה חיים, התוועדות מלאה חיות והתלהבות "מיט פייער" ("בוערת"). ר' שלמה חיים תבע עבודה, והוא תבע התקשרות!

5) ביי שבט תשי"א קבל מכתב (זה היה תאריך המכתב) מכ"ק אד"ש בו כתוב "עס איז שוין צייט צו אראפ בריינגען דעם רבי'ן" (הגיע כבר הזמן להביא את הרבי למטה). (אודות מכתב זה כבר שמעתי מר' ש"ל אייזנבך בהיותי בכיתתו בשנת תשל"א. והוא אמר אז שפעם ראה את המכתב!)

לז] חאטשע פייגין לפני פטירתו האט זיך געקלאגט וואס ער האט נישט דורך-געטאן די מאמרים פון מיטעלער רבי'ן (התאונן שלא סיים כדבעי את המאמרים של אדמו"ר האמצעי).

לח] חאטשע פייגין ואיטשע מתמיד התוועדו פעם יחד. איטשע דער מתמיד ישב והתבונן בדביקות לשעה ואח"כ אמר כלשון אדמו"ר הזקן: "איך וויל נישט דיין גן עדן כו' איך וויל מער נישט ווי דין אליין!" (אינני רוצה את הגן עדן שלך כו' איננו רוצה מאומה חוץ ממך!) אמר לו חאטשע פייגין: "צו דען ווייסטו וואס דאס איז גן עדן און וואס דאס איז עוה"ב (האם בכלל יודע הנך מה זה גן עדן ומה זה עוה"ב). בשלמא אדה"י הבין מדריגות אלו ואעפ"כ היה לו תשוקה למדריגות עוד יותר נעלות, אבל אתה?"

וימלך הסביר שמוכרח לומר שאיטשע לא אמר כך סתם, אלא שהרגיש במשהו. וחאטשע פייגין דחק אותו, אולי יוכל לגלות לו איזה הרגש בעניין. (אך שתק ולא ענה לו).

אז מסיני

לט) חסידים אומרים: מה שכתוב "וישכם אברהם בבוקר" - אבער פאר חצות איז ער נישט ארויס! (אבל לפני חצות בטוח שלא יצא).

מ) ר' 'מלך התועד ט' כסלו תשל"ו. דיבר אודות תענוגים גשמיים. ושאר אדה"ז שבמצות שהגוף נהנה מהם אין להחמיר כ"כ. וסיפר (עד"ז) שפעם היה אחד מתענג בכל מיני תאוות לסעודת מלוח מלכה. וכששאלוהו למה אוכל ככה כרעבתן, אמר, שכתוב שמסעודת מלוח מלכה מתחזק עצם הלוח, הוא העצם שאינו נרקב וממנו ייבנה הגוף בתחיית המתים. אמרו לו: "אויב דו וועסט זיך אזוי אן-עסען וועסטו איגאנצן נישט אויפשטיין צו תחית המתים!" (אם אתה עוד אוכל באופן כזה, בכלל לא תקום בתחיית המתים!)⁴

מ-2) פעם טען מתנגד כלפי חסיד שהוא מפליא אודות רבו כל כך עד שנעשה כביכול אזוי ווי דער אויבערשטער (כמו הקב"ה). ענה לו החסיד "זיכער מיין רבי איז אזוי ווי דיין ג-ט!" (בהחלט שהרבי שלי הינו כמו האלוקים שלך - ואין לך השגה מה זה אלקות!)

מא) איש אחד פשוט שמע על האדמו"ר מליובאוויטש (אדה"א), או שעבר דרך העיר והחליט להיכנס אצלו (שכחתי בדיוק). הוא עמד כנגד פני הרבי כשחזר הרבי מאמר דא"ח אך מוחו היה מטומטם ולא השיג אף מילה. לאחר שיצאו כולם הכיר בו הרבי ושאל אותו למה הוא עצוב (בוכה)? (ייתכן שהוא נכנס ליחידות אח"כ, ושם קרה כדלהלן). ויען, כי לא הבין הדרוש שדרש. התחיל הרבי לנגן את ניגון ד'י בבות של אדמו"ר הזקן בדביקות. עוד טרם שגמר לנגן כבר הבין האיש את הדרוש. כנראה שמאז נפתח מוחו וישב ולמד דא"ח ונעשה חסיד של אדה"א.

⁴ וכן יש וודיאו אין שרמ"ז גרינגלאז מספר סיפור זה.

וכן אמר מלך שמצא באור התורה להצ"צ ביאור עניין נפלא בנוגע המשכת שכל מרב לתלמיד על ידי צמצום, ובדיבור אותיות. ולפעמים ישנו שכל עמוק שא"א להלבישו בדיבור אך ע"י ניגון אפשר שיבין התלמיד!

מב] אודות שמירת הלשון שצריכים להיזהר בזה במאוד. פעם נכנס מישהו לאדמו"ר הרי"צ בשנים הראשונות של נשיאותו, ושפך לפניו כמה מדאגותיו, וביניהם מצב פרנסתו. ענה לו הרבי שייקח לעצמו כשותף במסחרו את פלוני. ענה לו החסיד: "אבער ער איז דאך א גיילער בארד!" (אך זקנו [של פלוני] אדמוני!) מיד תפס את מה שיצא מפיו, אך מה לעשות – פארפאלן (הדבר אבוד). (היינו שהרבי עצמו היה לו זקן אדמוני!)

מג] שמעתי כמה פעמים ש'מלך סיפר סיפור זה: פעם היה חכם שאמר, "אם אהיה חכם אמיתי מכל הלימוד הזה - אינני יודע. ולמה אני שוקד בחכמות כל כך? כי ברצוני לברוח מין הכסילות!"⁵

מד] ר' מלך התועד ט"ז כסלו תשל"ו, לכבוד י"ט כסלו.

דער צאנזער קיבל כמה תשובות מהצ"צ. בכלל היה משיב מיד על שאלות, אבל על תשובות הצ"צ היה מתבונן עליהם ומעמיק דעת עליהם אפילו בשעת אכילתו. פעם אמר על תשובה אחת: "הפסק בנגלה כבר ידענו, אך רציתי לשמוע ביאור עפ"י קבלה". ואע"פ שהשאלה וגם התשובה היו באותיות של נגלה, כנראה שבהם היה מרומז ג"כ ביאור ותשובה עפ"י קבלה.

עליו מספרים, ששאלוהו פעם למה ממעט לישון כ"כ, והרי ידועה דעת הרמב"ם. ענה להם: "די וועלט זאגט אז איך האב א גוטער קאפ, טו איך אלץ שנעל. במילא שלאף איך שנעל אויכעט" (אומרים

אז מסיני

שיש לי ראש טוב, והנני עושה הכל במהירות. במילא הנני גם ישן במהירות).

פעם היה מפליא בשבח הגאון, ושאלוהו: "און וואס זאגט איר אויף דעם תניא?" (ומה הנכם אומרים על בעל התניא?) וענה להם: "וויפיל איך האב אייך געזאגט אויף דער גאון, איז דער תניא אלף פעמים ככה" (כמה שאמרת לי לכם על הגאון, התניא הוא אלף פעמים ככה).

מה] התחיל לבאר מה שאדה"ז לא ראה הבעש"ט, וגם מה שאמר המגיד, אז דער אלטער רבי איז שייך צו מיר (אדמו"ר הזקן שייך לי) - היינו לו, ולא לבעש"ט.

יש עניין של נגע בו הצמצום - הוא אור המקיף שנתעלם ע"י הצמצום. ויש מדרגה של לא נגע בו הצמצום - הוא שרש הקו המאיר בגלוי אפילו אחר הצמצום. ושרש הכלים - כתוב בשיחת צו (ב-חלק ז') הוא עוד למעלה יותר. [אך לא זכיתי להבין העניין והשייכות לענייננו].

מו] לשון הגמרא הוא בהרבה מקומות - רבי לא שנה, חייא מנין. פירוש, כיון שהלכה זו לא נשנית במשניות של רבי, א"כ רבי חייא תלמידו מהיכן לקחה. וזקני החסידים היו מתרגמים - רבי לא שנה - לא היית אצל הרבי זה כבר שנה - א"כ חייא מנין - חיות מנין לך? ... על נקודה זה האריך לבאר.

מז] גם דיבר באריכות אודות יוקר הזמן - לא מצד דינא דגמי דביטול זמן, אלא עצם העניין. וסיפר שפעם בשנים תשי"ב-תשי"ד יצא הרבי מחדרו והיה שם ילד ששיחק בכניסה. עמד הרבי לידו והראה בידו, ואמר בזה הלשון: "ווען וועסטו ווערן קלאר אין די אלע ספרים?" (מתי תהיה בקיא בכל הספרים האלו?)

מח] ביאר עפ"י דא"ח שעניין הזמן הוא נברא יותר תחתון מעניין המקום. כי חסרון הגשם הוא במה שהוא נמצא רק במקום אחד. היינו, שאילו היה מציאות אמיתית היה נמצא לא רק כאן אלא במקומות אחרים ג"כ. משא"כ עניין הזמן הוא כזב לגמרי שאפילו במקומו אינו נמצא, כי עניין ההוה אינו מציאות לעצמו ומיד מתחלף ועובר - ברגע אחד הוא עוד עתידי ובעוד רגע הוא כבר עבר!

מט] בחורף תשל"ה הייתה אסיפה במאריסטאן אודות איך מדברים עם איש ברחוב כשמתעסקים בהפצה. המדבר היה מישהו מה- YMHA. אחרי האסיפה דיברנו עמו ועם ר' משה הרסאן שהשתתף. בין הדברים שמעתי שר"מ הרסן אמר "מיר דארפ'ן טאן – נישט אויפטאן!" – היינו, אויפגעטאן צו נישט איז דעם אויבערשטער'ס געשעפט (אנו צריכים לעשות, לא לפעול ואם נצליח לפעול או לא, זהו עניינו של הקב"ה).

נ] שמעתי מאבי בשם ר' וואלף סאממער ע"ה (אבא של מרת כ"ץ) כשנפטר - שהיה אומר בחליו הקרוב לפטירתו: "שטייט חייב אדם – א מענטש בלייבט שולדיק!" (כתוב חייב אדם: אדם נותר חייב!)

נא] שמעתי מאחי: מה שכתוב "המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו": התנאי וההבטחה אמורים בבת אחת, אם ילמדו באופן של "כאילו ילדו" בהתקשרות, (בנתינה מוחלטת), "איבערגעגעבן", אז יתקיים הזכות שבא לידו.

נב] ר' שלמה זרחי התוועד במאריסטאן, טבת תשל"ו. בין הדברים סיפר ששמע מר' ניסן (נעמענאו) (כמדומה כך היו המשך הפרטים: שר' איטשע מתמיד שאל את אדמו"ר הרש"ב ני"ע כונת אדמו"ר הזקן?) ... עד כאן נר' משובש... עכ"פ ר' איטשע מתמיד התוועד על הנקודה

אז מסיני

והמשל מה שצריכים לומר ק"ש שעל המטה בכוונה עצומה. ואמר: סימיינט פשוט מיט פירוש המילות (מתכוונים בפשטות, עם פירוש המילות). ולמשל: "הרע בעיניך עשיתי" - שעשיתי הרע - היפך רצון המלך - לפניו בעיניו (כעומד בחצר המלך), והמשיך לבאר קצת. ואמר שר' איטשע מתמיד התוועד פעם לילה שלם על נקודה זו.

נג] ר' משה הרסון התוועד במאריסטאן, ליל ששי, ו' שבט תשל"ו. סיפר שלמד חצי שנה במאנטרעאל, שם שמע בעת התוועדות מר' פרץ, שדיבר אודות העניין של טראכטן חסידות בשעת מיגייט אין גאס און וואס סיטוט אויף (לחשוב חסידות כשהולכים ברחוב, ומה זה פועל). וכן ובפרט בשביל בעלי עסקים (שאליהם דיבר), והמשיך לומר: ואם אי אפשר בעיני דא"ח עכ"פ לחשוב או לנגן ניגון חסידי, ואמר ר' משה כששמעתי זאת בעת ההתוועדות היה משמע לי שמדובר אודות ניגון דביקות - אך לאו דוקא. והמשיך לדבר אודות הפעולות של ניגון.

נד] סיפר אודות אחד, אלכסנדר סענדער ריינין, שנפטר בשנת תשי"ב או תשכ"א. היה יהודי עם זקן מיושר. הרבי אמר עליו אחר פטירתו "א חסידות"שער איד בפנימיות" (יהודי חסידותי בפנימיות). אדמו"ר הרש"ב נייע היה מדבר עמו שעות ארוכות, והעיר כ"ק אד"ש שכל מה שדיברתי איתו, האב איך נישט געקענט ארויסנעמען פון עם וואס דער רבי נייע האט מיט אים גערעדט (לא יכולתי להוציא ממנו מה הרבי נייע דיבר איתו). ועיין לקמן ס"א עוד מעשה אודותיו.

אחר שנפטרה אשתו, אמר לו כ"ק אד"ש שלא יישן לבדו, ואני ועוד בחור אחד הלכנו לישון בביתו, וע"כ זכיתי לשמוע ממנו כמה מעשיות. ראינו שהיה קם בכל לילה באמצע הלילה והיה יושב ולומד משניות (או חסידות) כמה שעות, ואח"כ חזר למיטתו, והכל בשקט ובצנעה.

הוא (אלכסנדר סענדער ריינין) סיפר שכשהיה בפאריז אז היה כ"ק אד"ש נרשם ללמוד בסארבאן. הרבה פעמים נכנס לביתו (וגם אשתו הייתה מקורבת לרעבעצין) ותמיד מצא אותו יושב ולומד. והרבה פעמים ראה שלמד ספרי ר' אהרון סטראשעלער שהם ספרים עמוקים. אחרי כמה שנים, כשבא לאמעריקא, שאלו פעם כ"ק אד"ש: פארוואס זעט מען דיר ניט (מדוע אינך נכנס אלי כמקודם)? ענה לו: דא ביסטו דעם רבי'ס אן איידעם (כאן הנכס החתן של הרבי).

וסיפר שכשהיה בחור (כנראה אחרי המרד) ברח למקום רחוק לעיירה קטנה, שם היה יושב ולומד עם הרב של העיירה יחד עם עוד בחור אחד. למדו בלילות ובעיקר בלילות הארוכים של הקיץ. כך למדו בשלווה חודשים רבים.

לרב היה ניגון מיוחד שתמיד היה מנגן אותו, אע"פ שזה היה ניגון לחסל סדר פסח. כמובן שבמשך השבועות והחודשים למדנו גם אנו את הניגון.

אחרי שעברו כמה חדשים התחלנו להרגיש שהג.פ.או. מרגישים שכאן מסתובבים בחורי ישיבה, והחלטנו לברוח. מהיום שעזבתי את הרב ואת חברי שוב לא ראיתי אותו. כמובן שאלו היו שנים דחוקות, ועברתי ממקום למקום, עד שבע"ה זכיתי לצאת מאחורי מסך הברזל.

פעם עבור עניין של מסחר נסעתי אל ה"שווייץ". שם בא לאזני שמועה שחברי ההוא נמצא ג"כ כאן, ומיד סידרתי לפגוש אתו. כשראיתי אותו, מיד היה ניכר שאין זה אותו ה"ישיבה בחור" כמקודם, היות שהיה לבוש כצו האופנה, אינו שומר שבת, והייתי בספק אם הוא מתפלל בכל בוקר. אחר שדיברנו קצת ישבנו בשתיקה כמה רגעים, ישבתי והתבוננתי, והתחלתי לנגן. היה זה הניגון של הרב, חסל סדר פסח. חברי ישב ושמע, וניכר היה על פניו שהניגון מוכר לו מאיזה מקום. אחר כמה רגעים עמד והתהלך לכל אורך החדר בהתרגשות גדולה. הסתובב הלך וחזור כך כמה פעמים, ופתאום יצא מהחדר ושוב לא ראיתו.

אז מסיני

אח"כ שמעתי שעבר לגור ב"ארגענטינה" ושהוא תומך בישיבת תומכי תמימים שם.

נה] ר' משה הרסון אמר: מה הפירוש "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה?" כשיישבו וילמדו כל אחד ואחד מישראל המשך סיו? בטח לא! ומוכרח לומר פירושו שכאוי"א מישראל יידע וישמע עכ"פ שיש חסידות בעולם. וא"כ מובן קצת שיטת כ"ק אד"ש לפרסם את שם החסידות והיהדות בכל קצווי תבל אפילו אם אינו מגיע לשם כי אם השם והמושג לבד, בלי שום פרטים או עניינים של השכלה.

נו] ר' שילם היה תלמיד של גרונם ואח"כ משגיח חסידות תחתיו. והוא, גרונם, היה המשפיע. לא היה לו לר' שילם ראש חריף כל כך אך עמל הרבה. הוא היה החוזר בחיי הרבי נ"ע, והיה ניכר על פניו ההאראוואניע (היגיעה) בעת ששמע מאמר ממנו. לפעמים כששאלוהו שאלה בדא"ח היה אומר "דאס זאלסטו נישט פרעגן ביי גרונם" (זה אל תשאלו אצל גרונם), וכונתו הייתה – וויילע ער לערנט אנדערש פשט ווי דער רבי (היות והוא לומד פשט אחר מהרבי). וכידוע שגרונם היה עמל בחיי המהר"ש בחסידות של הצ"צ. ובחיי הרשי"ב נ"ע היה עמל בדא"ח של המהר"ש.

כשנפטר ר' שילם - היה צעיר בן שלשים וכמה שנים - אמר עליו גרונם: "ער האט געהאראוועט ווי א לייב פופצין יאהר" (הוא התייגע כארי חמש עשרה שנה).

ידוע שר' גרונם בפרט בסוף ימיו היה כמעט סגי נהור. איך למד דא"ח? היה בחור קורא לפניו והוא שומע ולומד. הרבה פעמים היה חוטף ואומר כמה מילים קדימה יותר מהבחור. כששאלוהו איך יודע? אמר: "וואס מיינסטו? איך האב דאס געלערנט הונדערט מאל" (מה אתם חושבים? הרי למדתי זאת מאה פעמים). כוונתו שלמד זאת כבר פעמים רבות!

[נז] "איך האלט אז ר' ניסן איז דער זָכָר פון עבודה", עס וועט נאך קומען א דור - זאל ער לעבען עד מאה ועשרים - וועלעכע וועט בענק'ן נאך ר' ניסן (אני סבור שר' ניסן הוא זכר של עבודה - שיחי עד מאה ועשרים, אך עוד יבוא דור שיתגעגע לר' ניסן). ואמר (ר' משה הרסון) בשמו: אז ווען ער קומט צום רביין "ער זשאלעוועט קוק'ן אפ'ן רביין" (כשהגיע לרבי, הוא היה קמצן מלהסתכל על הרבי).

[נח] סיפר שפעם עלה בידו להיכנס ליחידות שלא בזמן הרגיל. זה היה לפני שנה, מוצאי ש"ק מבה"ח אלול. לא רצה להאריך בפרטי המאורע אך נראה שלרבי שליט"א הייתה מזוזה שנכתב בשביל מר טשייס (כנראה א' מתומכי הישיבה) והיה צריך לתת אותה לו. בדרך כלל, מה רואים כשנכנסים ליחידות? שלחן פנוי ואולי כמה מכתבים וספרים מונחים על הצד. הפעם, היחידות הייתה בעמידה - זאת אומרת, גם כ"ק אד"ש עמד. וכמה יכולים להסתכל מסביב החדר? והתפלאתי לראות את שולחן כ"ק אד"ש מלא בספרים ומכתבים וניירות (נערים) עד שלא היה שייך להבחין אם משהו יושב אצל השלחן בצד השני או לא!

אח"כ שאלתי את בנימין קליין איך הרבי יכול לעבוד כך? ענה לי: כך הוא עובד - יש לו מקום קטן כזה שמפונה מחפצים, ושם עובד. ולפני כל יום של יחידות זה לוקח שעה להסיר את הספרים, ואחרי היחידות לוקח שתי שעות להחזירם!

דיבר שהרבי אינו מציאות לעצמו, וכל עמלו בשביל הזולת.